

Табл. 2. Результати розрахунку симультативної моделі оцінювання впливу екологічних чинників на фінансово-економічні показники діяльності

№ з/п	Модель	Коефіцієнт кореляції, R	Коефіцієнт детермінації, R ²
1	$Y_1 = -33265,8 - 416,5x_1 + 239x_3 + 6,374x_4 + 0,935Y_2 - 476,394Y_3$	0,997	0,995
2	$Y_2 = 21429,05 + 0,652x_5 - 0,186x_6 - 5,893x_7 + 856,89Y_3$	0,995	0,990
3	$Y_3 = -69,8 + 1,27x_8 - 2,1311x_9 + 0,00073x_{10} + 0,936 t$	0,991	0,982

Примітка: авторська розробка.

За отриманими розрахунковими значеннями перевіркових коефіцієнтів сформована симультативна модель є адекватною, оскільки значення коефіцієнтів кореляції та детермінації для усіх трьох рівнянь перевищують 0,99 відносних одиниць і, відповідно, отримане рівняння можна використовувати для визначення домінуючих впливів екологічних чинників на фінансово-економічні результати діяльності деревообробних підприємств.

Для досягнення бажаних результатів щодо екологізації діяльності деревообробних підприємств потрібно забезпечити економічно обґрунтований рівень виробництва, який підтверджував би екологічну й економічну доцільність застосування лізингу. При цьому важливо пам'ятати про існування екологічних ризиків і ризиків лізингу, які можуть істотно впливати на діяльність підприємств, зокрема на обсяги необхідного рівня виробництва продукції. Розроблена симультативна модель (1) не враховує наявності ризиків, тому таку модель можна використовувати за умови низької ймовірності їх виникнення та незначних негативних наслідків їх дії.

Висновки. Обґрунтовано, що використання лізингу, як перспективного засобу екологізації, дасть змогу покращити екологічну ситуацію та підвищити конкурентоспроможність деревообробних підприємств. Встановлено, що лізинг є однією з найперспективніших форм інвестування, що здатна значно поживити процес оновлення матеріально-технічної бази, прискорити науково-технічний прогрес та інноваційні процеси на деревообробних підприємствах з метою дотримання принципів сталого розвитку.

Сформовано композиційну систему стратегій запровадження лізингу в діяльність деревообробних підприємств за охопленістю виробничо-господарських етапів та пріоритетністю ефекту від використання лізингу. Розроблено симультативну модель застосування лізингу в діяльності деревообробних підприємств, котра є одним із способів отримання адекватної інформації для прийняття остаточного рішення щодо вибору стратегії лізингу. Доцільність її розроблення та реалізація базується на аналізі кількісних індикаторів, що враховують зв'язок між екологічними чинниками та фінансово-економічними показниками діяльності та забезпечують об'єктивний підхід у виборі стратегії.

Література

1. Кислий В.Н. Екологізація управління підприємством / В.Н. Кислий, Е.В. Лапін, Н.А. Трофименко. – Суми : Вид-во "Універ. книга", 2002. – 232 с.
2. Наливайко Н.Я. Екологізація діяльності деревообробних підприємств із застосуванням лізингу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.06 – Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища / Н.Я. Наливайко; Міністерство освіти і науки України, НУВГІПК. – Рівне, 2015. – 20 с.

3. Апостолюк С.О. Охорона навколишнього середовища в лісопромисловому комплексі : навч. посіб. / С.О. Апостолюк, Р.І. Машок, В.М. Сторожук та ін. – Львів : Вид-во "Афіша", 2001. – 200 с.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <https://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Підприємства лізингодавців за 2007-2014 роки. [Електронний ресурс]. – Доступний з https://uul.com.ua/stat/leasing_market/
6. Подольчак Н.Ю. Вибір стратегії лізингу для забезпечення екологізації діяльності деревообробних підприємств / Н.Ю. Подольчак, Н.Я. Наливайко // Актуальні проблеми економіки : наук. економ. журнал. – К. : Вид-во ВНЗ "Національна академія управління". – 2015. – № 3(165). – С. 210-218.

Надійшла до редакції 28.09.2016 р.

Наливайко Н.Я. Экономические аспекты экологизации деятельности деревообрабатывающих предприятий с применением лизинга

Рассмотрена сущность экологизации деятельности и лизинга как средства ее осуществления на деревообрабатывающих предприятиях. Предложено использовать различные стратегии внедрения лизинга в деятельность деревообрабатывающих предприятий с целью решения как экономических, так и экологических задач. Разработана симультативная модель, которая дает возможность постепенно оценить влияние экологических индикаторов на финансово-экономические и хозяйственные показатели деятельности деревообрабатывающих предприятий.

Ключевые слова: экологизация деятельности, лизинг, деревообрабатывающие предприятия, стратегия, модель.

Nalyvayko N.Ya. Economic Aspects of Environment Improvement Activity of Woodworking Enterprises by Lease Applying

The essence of environment improvement activity and lease as the means for its implementation on the woodworking enterprises were dedicated in the article. It was proposed to use various strategies of lease introduction into activities of woodworking enterprises to solve both environmental and economic problems. A simulative model for analysis of wood processing enterprises, taking into account the relationship between environmental and financial indicators of economic performance, was worked out.

Keywords: environmental improvement activity, lease, woodworking enterprises, strategy, model.

УДК 330:504.052

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ В УМОВАХ ЇХ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

А.Я. Табачук^{1,2}

Розглянуто підходи до розуміння ролі держави у сучасних економічних системах в умовах посилення глобалізаційних процесів. Виявлено, що у зв'язку зі зростанням глобалізаційних процесів, роль держави у сучасних економічних системах зростає. Наголошено на необхідності досягнення балансу між державним регулюванням та ринковим механізмом саморегулювання задля забезпечення ефективного функціонування національної економіки. Висвітлено пріоритетні завдання держави в умовах глобалізації, якими є забезпечення безпеки та конкурентоспроможності національної економіки на міжнародній арені й охорона навколишнього природного середовища та формування екобалансованої економіки, котра розвивалася б на засадах сталого розвитку.

Ключові слова: економічна система, екологізація економіки, глобалізація, сталий розвиток.

¹ аспір. А.Я. Табачук¹ – Львівський НУ ім. Івана Франка;

² наук. керівник: проф. Б.В. Кульчицький, д-р екон. наук – Львівський НУ ім. Івана Франка

Постановка проблеми. Упродовж всієї історії існування людської цивілізації держава була одним із ключових економічних гравців. Перед державними інститутами стояло завдання забезпечувати ефективність та стабільність господарської системи, проте на різних етапах розвитку суспільства та у різних економічних системах уявлення про форми, методи та міру взаємодії держави та економіки були дещо відмінними. Від панування думки про відведення державі ролі "нічного вартового", запропонованої класиками, до активізації державного втручання в економічні процеси у другій половині ХХ ст., коли ринкові своєю "невидимою рукою" не вдавалось впоратись з післявоєнними кризовими явищами.

Початок ХХІ ст. питання взаємодії ринку і держави, ролі держави у сучасних економічних системах, методів, форм та механізмів державного впливу на економічні системи не тільки не відніс на задній план, а навпаки, дав новий поштовх для їх досліджень у зв'язку зі зростанням глобалізаційних процесів, що робить тему нашого дослідження актуальною та своєчасною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема ролі держави у сучасних економічних системах висвітлено в численних наукових дослідженнях і узагальненнях вітчизняних вчених, зокрема таких як: Н. Гражевська [1], Б. Кульчицький [3], Я. Кульчицький [3], В. Матвєєнко [4], І. Михасюк [5], А. Ткач [6], Ю. Туниця [7], А. Чухно [8, 9], Н. Шибєєва [10]. Проте окремі аспекти визначення ролі держави у сучасних економічних системах в умовах посилення глобалізаційних процесів та екологізацією економіки потребують подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою дослідження є розгляд ролі держави у сучасних економічних системах в умовах їх екологізації та глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринковий механізм є наслідком тисячолітньої еволюції, протягом якої відбувалося формування передумов сучасного цивілізованого ринку. Сьогодні у вітчизняній і зарубіжній літературі можемо спостерігати істотне зміщення акцентів в оціненні значення і ролі досконалої, нічим не обмеженої конкуренції, вільного від державного регулювання ринку, які в класичній економічній теорії вважалися аксіомами [6, с. 202]. Історія доводить, що ідея Адама Сміта, відомого англійського економіста, з іменем якого пов'язане становлення економічної теорії як науки, про те, що "економічна людина" та "невидима рука" ринку спроможні підтримувати процес обміну товарами між людьми, шляхом досягнення рівності між попитом та пропозицією в умовах конкурентного середовища, а держава повинна бути тільки "нічним вартовим", котрий слідкує за дотриманням "правил гри", не повністю відбиває реальний стан справ, оскільки з розвитком економіки виникають нові економічні та соціальні проблеми, з якими ринок не в змозі справитись без допомоги держави.

Першим, хто звернув на це увагу та піддав критиці теорію А. Сміта, став Ж. Сімонді, французький економіст швейцарського походження. Він ототожнив політичну економію з економічною політикою, цим самим переводячи її з рангу суто теоретичних наук до рангу управлінських, котрі покликані займатися розробкою способів підвищення благополуччя нації. Ж. Сімонді виступав за справедливий розподіл багатства серед усіх класів суспільства, при цьому ключову роль відводив державі, яка має "прагнути такого порядку, котрий забезпе-

чив би як бідному, так і багатому задоволення, радість і спокій, такий порядок при якому ніхто не страждає" [2, с. 278-279].

Активізацію втручання держави в економічні процеси спостерігаємо в середині ХХ ст. Причиною цього стали вагомі економічні та соціально-політичні зміни, які відбулися у світі в першій половині ХХ ст., зокрема криза 1929-1933 рр. Саме вони довели неспроможність суто ринкових механізмів забезпечувати стабільність економічної системи та сприяли зміцненню ролі держави в економіці.

Теоретичним фундаментом розширення регуляторних функцій держави стали на цей час погляди Дж. Кейнса. Як зазначає В. Матвєєнко, Дж. Кейнс "...обґрунтував потребу державного регулювання економіки, показав, що саме держава повинна забезпечити зростання сукупного попиту, повну зайнятість і стабільність капіталу, умови конкуренції шляхом збільшення державних витрат" [4, с. 249]. Теорію Дж. Кейнса можна вважати антикризовою, адже в ній економіку розглядають у стані кризи. Згідно з теорією дослідника, вільний ринок не має механізмів, які б забезпечували вихід із кризи, тому держава повинна відігравати активну роль в економіці. Причину кризи Дж. Кейнс вбачав у перевиробництві, відповідно до цього, виходу із кризи повинна сприяти державна політика стимулювання попиту.

Проте, знову гортаючи сторінки історії, спостерігаємо, що і кейнсіанський підхід до трактування ролі держави в економіці не є панацеєю, котра змогла б вирішити усі проблемні моменти, які виникають у процесі економічного розвитку. У 70-х роках ХХ ст. надмірне втручання держави в економічні процеси, як зазначає Н.В. Шибєєва, призвело до негативних наслідків у низці країн, спостерігалось "...збільшення бюджетних дефіцитів, прискорення інфляції, зростання цін на нафту, що спричинило і у багатьох індустріально розвинутих країнах рецесію" [10, с. 326].

У питанні доцільності державного регулювання економіки схилиємось до думки І. Михасюка, який стверджує, що "...істина лежить десь посередині – у гнучкому і несуперечливому поєднанні планових і ринкових механізмів, державного і ринкового регулювання економіки" [5, с. 31]. Схожу думку висловлює А. Чухно, уточнюючи при цьому дві обставини, котрі зумовлюють потребу доповнення ринкового механізму державним регулюванням: "По-перше, існують такі важливі для сучасного суспільства сфери, як освіта, фундаментальна наука, захист довкілля та інші, для яких значною мірою не прийнятне вимірювання ефективності прибутком. "Невидима рука" виявляється безсилою у визначенні їхньої значущості для суспільства. По-друге, оскільки сучасна економіка виступає як змішана – і за формами власності, і за організацією підприємницької діяльності, – відповідний механізм господарювання є не суто ринковим, не суто конкурентним, а змішаним. Адже коли ринок не є універсальним, то мають бути також інші засоби впливу на економіку, які долають обмеженість ринкового механізму. І тут важлива роль держави в ринковій економіці" [8, с. 63-64]. Дослідник звертає увагу на розширення поряд з ринковими неринковими відносинами, у зв'язку з чим дедалі ширшого застосування набуває індикативне планування, що на його думку, яку повністю розділяємо, є "...не чим іншим як свідомим регулюванням економіки" [9, с. 65-66].

Важливим аспектом функціонування економічних систем сьогодні є глобалізація, яка накладає свій відбиток на роль держави у сучасних економічних системах. Аналіз наукової літератури привів нас до висновку, що думки вчених стосовно майбутнього держави в умовах глобалізації не є однорідними. Одні, зокрема Ч. Кіндлбергер та С. Хаймер, вважають, що "...національна держава як економічна одиниця близька до свого кінця...", а майбутнє за "...організацією світу під егідою могутніх корпорацій" [1, с. 279]. Інші ж, зокрема М. Кастельс, А. Чухно, Б. Кульчицький, Я. Кульчицький, І. Михасюк, схиляються до думки, що держава продовжує залишатись основною геополітичною одиницею сучасного світу. Розділяємо думку останніх і вважаємо, що держава продовжує виконувати свої основні функції, модифікуючи їх у зв'язку з посиленням глобалізаційних процесів.

Як слушно зазначає Н. Гражевська, "...глобальні і локальні трансформації загострюють проблему збереження національними державами економічного суверенітету" [1, с. 276]. З огляду на це, одним із пріоритетних завдань держави стає сьогодні забезпечення безпеки та конкурентоспроможності національної економіки на міжнародній арені. Фактично про ефективність дій держави у цьому напрямку можемо говорити тоді, коли вона досягає балансу між захистом національного товаровиробника як на власному, так і на світовому ринку та "відкритістю" національної економіки.

Важливою функцією держави у сучасних економічних системах в умовах глобалізації є охорона навколишнього природного середовища та формування екозбалансованої економіки, яка розвивалася б на засадах сталого розвитку. Екологізація економічного розвитку у XXI ст. набуває статусу об'єктивної необхідності, яка зумовлена збільшенням народонаселення планети, ресурсоспоживання та зростаючим антропогенним навантаженням на довкілля. Від екологізації економічної діяльності прямо пропорційно залежать подальші перспективи розвитку людської цивілізації, адже попри колосальні досягнення світової науки і техніки, економічний розвиток потребує залучення дедалі більшої кількості ресурсів, яка виходить за межі можливостей їх природного відтворення.

На невідкладності та необхідності інтеграції у структуру ринку екологічного імперативу наголошує Ю. Туниця. Він робить висновок, що економічна політика держави у цьому напрямку повинна бути комплексною і "...будуватися на трьох складових компонентах: екологічній моралі (виховання нової ментальності); екологічній економіці; екологізованому праві" [7, с. 23].

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, приходимо до висновку, що сучасна економіка виступає як змішана, тому механізм її регулювання повинен поєднувати елементи ринкового саморегулювання з елементами державного регулювання. Важливим у цьому питанні є визначення міри доповнення ринкового механізму державним регулюванням, не мають пригнічуватись самі основи ринку.

Роль держави у сучасних економічних системах в умовах їх екологізації та глобалізації не зменшується, інститут держави еволюціонує, модифікуючи свої класичні функції задля забезпечення якомога кращого рівня життя та середовища існування своїх громадян.

Література

1. Гражевська Н.І. Економічні системи глобальних змін / Н.І. Гражевська. – К. : Вид-во "Знання", 2008. – 431 с.
2. Злупко С.М. Історія економічної теорії : підручник / С.М. Злупко. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во "Знання", 2005. – 719 с.
3. Кульчицький Б.В. Філософія економічних систем (розвиток методології їх порівняльного аналізу в умовах екологізації, інтелектуалізації та глобалізації) : монографія / Б.В. Кульчицький, Я.В. Кульчицький. – Львів : Вид-во "Ліга-Прес", 2015. – 710 с.
4. Матвєєнко В.К. Економічні функції держави в умовах трансформаційної економіки / В.К. Матвєєнко // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць. – 2013. – № 1 (48). – С. 248-255.
5. Михасюк І. Державне регулювання економіки в умовах глобалізації / І. Михасюк. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 39 с.
6. Ткач А.А. Інституціональна економіка. Нова інституціональна економічна теорія : навч. посіб. / А.А. Ткач. – К. : Вид-во "Центр навч. літ-ри", 2007. – 304 с.
7. Туниця Ю.Ю. Еко-економіка і ринок: подолання суперечностей / Ю.Ю. Туниця. – К. : Вид-во "Знання", 2006. – 314 с.
8. Чухно А. Господарський механізм та шляхи його вдосконалення на сучасному етапі / А. Чухно // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2007. – № 3. – С. 60-67.
9. Чухно А.А. Сучасні економічні теорії : підручник / А.А. Чухно, П.І. Юхименко, П.М. Леоненко / за ред. А.А. Чухна. – К. : Вид-во "Знання", 2007. – 878 с.
10. Шибасва Н.В. Еволюція ролі держави в економіці / Н.В. Шибасва // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка : зб. наук. праць. – 2014. – Вип. 150. – С. 323-329.

Надійшла до редакції 27.09.2016 р.

Табачук А.Я. Роль государства в современных экономических системах в условиях их экологизации и глобализации

Рассмотрены подходы к пониманию роли государства в современных экономических системах в условиях усиления глобализационных процессов. Выявлено, что в связи с ростом глобализационных процессов роль государства в современных экономических системах растет. Акцентировано на необходимости достижения баланса между государственным регулированием и рыночным механизмом саморегулирования для обеспечения эффективного функционирования национальной экономики. Освещены приоритетные задачи государства в условиях глобализации, которыми является обеспечение безопасности и конкурентоспособности национальной экономики на международной арене и охрана окружающей природной среды и формирования экосбалансированной экономики, которая бы развивалась на принципах устойчивого развития.

Ключевые слова: экономическая система, экологизация экономики, глобализация, устойчивое развитие.

Tabachuk A.Ya. Role of the State in Modern Economic Systems in Terms of Ecologization and Globalization

Some approaches to understanding the role of the state in modern economic systems in terms of strengthening globalization process have been considered. It has been revealed that the role of the state in modern economic systems increases due to increasing globalization processes. The need to reach a balance between public regulation and the market self-regulation mechanism has been focused in order to ensure efficient functioning of the national economy. Priority tasks of the State in the conditions of globalization have been highlighted. These include ensuring safety and competitiveness of the national economy in the international arena and environmental protection and formation of the eco-balanced economy that would develop on the basis of sustainable development.

Keywords: economic system, ecologization of the economy, globalization, sustainable development.